

RIIGIKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE JUULI – SEPTEMBER 2024

KRIMINAALKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
10.07.2024	1-23-1212/48	<p>Apellatsiooni alusetu lugemine ilmselt põhjendamatuks</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas asjas nr 1-23-1212 tehtud määruses, et jättes puudulikult põhistatud maakohtu otsuse peale esitatud õiguslikult lubatava apellatsiooni ilmselt põhjendamatuna läbi vaatamata, kohaldab ringkonnakohus vääralt KrMS § 326 lg-t 3. Tegemist on KrMS § 339 lg 2 mõttes olulise kriminaalmenetlusõiguse rikkumisega.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
19.09.2024	1-22-5373/115	<p>Ajutine lähenemiskeeld</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas kriminaalasjas nr 1-22-5373 tehtud määruses, et seadus ei sätesta KrMS § 141¹ lg 1 alusel kohaldatud ajutisele lähenemiskeelule maksimaalset tähtaega, kuid keeluga seatavad piirangud peavad olema proportsionaalsed. Seetõttu tuleb kohtul ajutise lähenemiskeelu põhjendatuse kontrolli raames hinnata kohaldatud kaitseabinõu sobivust ja vajalikkust ning kaaluda ühelt poolt kahjustatud isikut ähvardava isikuõiguste rikkumise tõenäosust ja raskust ning teiselt poolt lähenemiskeelust tuleneva piirangu mõju lähenemiskeelu adressaadile. Arvestada tuleb ka ajutise lähenemiskeelu senist kestust ning anda hinnang sellele, kas adressaadist lähtuv oht võib olla aja jooksul vähenenud või sootuks kadunud.</p> <p>Lisaks märkis kolleegium, et õigeksmõistva otsuse tegemisel tuleb ajutine lähenemiskeeld tühistada ning see pööratakse KrMS § 412 lg 1 kohaselt viivitamata täitmisele. Õigeksmõistva otsuse tegemisel ajutise lähenemiskeelu tühistamata jätmine on oluline menetlusõiguse rikkumine.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

TSIVIILKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
01.07.2024	2-20-10384/125	Tühise tehingu täitmisena saadu tagasinõudmine VÕS § 1028 lg 2 p 3 mõte on välistada makse tegija tagasinõude õigus üksnes väga erandlikel asjaoludel. Kui saadu tagasimaksmine oleks saaja suhtes äärmiselt ebaõiglane, arvestades eelkõige makse tegija varasemat käitumist saaja suhtes ning keelunormi eesmärki, mis toob kaasa vaidlusaluse tehingu tühisuse, ei ole erandlikel juhtudel saadu tagasinõudmine õigustatud. Isegi siis, kui pooltevahelise töövõtulepingu eesmärk oli toime panna käibemaksupettus, ei tähenda see, et makse tegija kaotab õiguse alusetult makstud teise poole käest tagasi nõuda. Sellise TsÜS § 86 lg 1 järgi tühise tehingu alusel üleantu tagasinõudmine saab toimuda VÕS § 1028 lg 1 korras. Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit .
03.07.2024	2-20-2328/112	Ebaõigete andmete avaldamise õigusvastasus Ka juhul, kui VÕS § 1047 lg 3 alusel on tegu eelduslikult õigusvastane, tuleb kohtul teha kaalutusotsus küsimuses, kas kostja teo õigusvastasus võib olla välistatud VÕS § 1047 suhtes üldsätteks oleva VÕS § 1046 lg 1 teise lause ja lg 2 järgi. Näiteks ebaõige väite esitamine ajaleheartiklis kellegi poolt oma Facebook'i postituse või konto kustutamise kohta ei olnud käesolevas asjas avaldatud artikli kirjutamise konteksti (avalikkuse informeerimine) arvestades selliseks rikkumiseks VÕS § 1046 lg 1 teise lause tähenduses, mis peaks andma õiguse nõuda mittevaralise kahju hüvitamist. Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit .
03.07.2024	2-22-11970/29	Äriühing kui krediidiandja lepingu kvalifitseerimisel tarbijakrediidilepinguks Kollegium selgitas, et kui äriühing sõlmib tarbijaga lepingu, millega annab talle krediiti või laenu, ei ole sellise lepingu kvalifitseerimisel tarbijakrediidilepinguks oluline see, kas äriühing annab laenu oma põhilise majandustegevusena, teeb seda aeg-ajalt või esimest korda. Määrav on see, kas laenu või krediiti anti tarbijale ja kas laenu või krediiti andis isik, kes tegutseb majandus- või kutsetegevuses, milles äriühingud eelduslikult tegutsevad. Seda põhjusel, et äriühing tegutseb oma eesmärkidest tulenevalt üldjuhul alati majandustegevuses. Vastupidist (et tarbijale anti laen väljaspool majandustegevust) peab tõendama tarbijale laenu andnud äriühing. Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit .
03.07.2024	2-22-139256/27	Poolte tõendamiskoormus ja asjaolude esitamise kohustus võlatunnistuse alusel võla nõudmise korral Kollegium selgitas, et olukorras, kus võlausaldaja nõuab võlgnikult kohustuse täitmist võlatunnistusele tuginedes, peab kohus tegema esmalt kindlaks, kas esitatud dokument on võlgniku ühepoolne mittetehinguline tunnistus või õiguslikult siduv tehinguline võlatunnistus. Kuivõrd lähtuda tuleb eeldusest, et tegemist on võlgniku ühepoolse mittetehingulise tunnistusega, peab võlausaldaja tõendama, et poolte tahe oli sõlmida tehinguline võlatunnistus. Pärast seda, kui kohus on tuvastanud, et võlausaldaja nõude aluseks on õiguslikult siduv võlatunnistus, tuleb hinnata, kas võlatunnistus on konstitutiivne või deklaratiivne. Võlausaldajal, kes tugineb võla sissenõudmisel konstitutiivsele võlatunnistusele, tuleb tõendada poolte tahe luua iseseisev kohustus, vastasel korral eeldatakse deklaratiivset võlatunnistust. Kuna deklaratiivse võlatunnistuse kehtivus on seotud alusvõlasuhte kehtivusega, peab kohus sellise võlatunnistuse korral kontrollima ka alusvõlasuhte kehtivust. Selleks tuleb võlausaldajal esitada kohtule deklaratiivse võlatunnistuse aluseks oleva suhte asjaolud ja tõendid.

		Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit .
03.07.2024	2-23-16934/7	<p>Keelumärke äriregistris</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium selgitas, et äriregistrisse osanike nimekirja keelumärke kandmisel tuleb analoogia korras lähtuda kinnistusraamatusse keelumärke kandmise kohta välja kujunenud kohtupraktikast. Seetõttu ei ole lubatud osanike nimekirja kanda mitut keelumärget.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
04.09.2024	2-22-18337/67	<p>Kaebeõigus lapsele eestkoste määramata jätmise määruse peale</p> <p>Kolleegium selgitas, et vanaema saab lugeda huvitatud isikuks, kellel on PKS § 173 lg 1 järgi õigus esitada kohtule avaldus alaealisele lapsele eestkoste seadmiseks. Kuigi perekonnaseadus ei loetle, kes on huvitatud isikud PKS § 173 lg 1 mõttes, saab igal juhul lugeda huvitatud isikuteks TsMS § 557 lg-s 4 nimetatud isikuid, kellel on kaebeõigus samas lõikes loetletud määruste peale. Riigikohus leidis, et kohtule avalduse esitanud huvitatud isikul on TsMS § 557 lg 4 järgi alaealisele lapsele eestkoste määramata jätmise määruse peale kaebeõigus ka siis, kui kohus käsitab huvitatud isiku avaldust teatena ja menetleb asja omal algatusel. Kohtule avalduse esitanud huvitatud isiku kaebeõigus alaealisele lapsele eestkoste määramata jätmise määruse peale ei saa sõltuda sellest, kas kohus otsustab menetleda asja huvitatud isiku avalduse alusel või omal algatusel.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
11.09.2024	2-22-130552/18	<p>Parkimislepingu rikkumisega seotud tõendite esitamine tegeliku rikkuja kohta ning sellega seotud menetluskulud</p> <p>Riigikohus leidis varasemat praktikat kordavalt, et parkimislepingu pooleks saab lugeda sõiduki omanikku või vastutavat kasutajat, kui nimetatud isik ei tõenda, et sõidukit juhtis muu isik. Riigikohus lisas, et tõend ei ole kostja poolt sõiduki kasutaja nime ja isikukoodi esitamine; see on vaid kostja väide. Kohtumenetluses hinnatavaks tõendiks saaks olla nt sõidukit juhtinud isiku digitaalselt allkirjastatud kinnitus selle kohta, et sõiduk oli vaidlusalusel päeval just selle isiku valduses ja ainukasutuses. Kuni kostja poolt vastava tõendi esitamiseni hagejal tekkinud menetluskulud (enne kostja asendamist) tuleb jätta kostja kanda.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

HALDUSKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
10.09.2024	3-23-1278/26	<p>Kaebuses esinevaid puuduseid on võimalik ületada ka kohtu uurimis- ja selgitamiskohustust rakendades</p> <p>Määruses nr 3-23-1278/26 selgitas Riigikohtu halduskolleegium, et kaebuses esinevaid puudusi võib konkreetsel juhul olla võimalik ületada ka halduskohtul lasuvat uurimis- ja selgitamiskohustust rakendades. Kolleegium märkis, et üksnes kaebuse sõnastuse tõttu ei saa isiku õigused jääda kaitseta, kuid rõhutas ka seda, et kaebuse sisustamine on esmajoones kaebaja ülesanne. Vajadusel tuleb kohtul enda selgitustega kaebajat aidata.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

20.09.2024	3-21-1243/47	<p>Jõustumata kohtulahendi avaldamisel menetlusvälisele isikule tuleb silmas pidada ka menetlusosaliste huve</p> <p>Määruses nr 3-21-1243/47 selgitas Riigikohtu halduskolleegium, mida tuleb silmas pidada jõustumata kohtulahendi avaldamisel menetlusvälisele isikule. Kolleegium selgitas esmalt üldisi kohtumenetluse avalikkuse põhimõtteid ning analüüsis seejärel, kuidas tõlgendada halduskohtumenetluse seadustiku § 175 lõiget 2, mis jõustumata kohtulahendi avaldamist reguleerib. Kolleegium märkis muu hulgas, et jõustumata kohtulahendi avaldamisel võib konkreetsel juhul olla vajalik kaaluda, kas menetlusvälise isiku huvi selles sisalduva teabe kaitsmiseks. Vajadusel tuleb jõustumata kohtulahend avaldada nii, et varjatakse menetlusosaliste andmeid ja piiratud juurdepääsuga teavet. Viimaks ei välistanud kolleegium ka seda, et jõustumata kohtulahendis juurdepääsupiiranguga teabe õigusvastase või isikuandmete ebaõige avaldamise korral on menetlusosalisel tema õiguste rikkumise korral võimalik taotleda kahju hüvitamist.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
26.09.2024	3-22-717/17	<p>Kaebetähtaja arvutamine õigustloova aktiga või selle andmata jätmisega tekitatud kahju nõudes</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas lahendis nr 3-22-717/17 RVastS § 17 lg 3 alusel tähtaja kulgemise arvutamise põhimõtteid õigusakti või seadus- või määrusandja tegevusetusega tekitatud kahju hüvitamise nõudes. Kolleegium analüüsis, mis hetkest tuleb arvutada kaebetähtaega ja kuidas mõjutab asjaolude teadasaamine kaebetähtaja kulgemist.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
27.09.2024	3-23-2818/24	<p>Kolmanda isiku kaasamine teda soodustava ehitusloa vaidlusesse</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium lahendas määruses nr 3-23-2818/24 küsimust, kas osaühing tuleb kaasata kolmanda isikuna haldusasja, kus on vaidlustatud ehitusluba, mille kohane tee tagaks osaühingule juurdepääsu oma kinnistutele avalikult teelt. Kohtud leidsid, et osaühingut ei ole põhjust kaasata, sest teises haldusasjas oli kindlaks tehtud, et osaühingul puudub subjektiivne õigus nõuda tee ehitamist. Samuti võib kolmanda isiku kaasamine tähendada kaebajatele suuremaid menetluskulusid ja pikemat menetlusaega. Kolleegium leidis, et ehitusloa, mis näeb osaühingu jaoks ette soodsama lahenduse kui eraõiguslik juurdepääsuõigus, tühistamine riivaks osaühingu omandiõigust. Kolmanda isiku kaasamisest tekkiv täiendav menetluskulu ei ole kaalutlus tema kaasamata jätmiseks kui on ilmne, et kohtulahendiga võidakse otsustada isiku õiguste või kohustuste üle.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUMI JA ÜLDKOGU LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
05.07.2024	5-23-38/48	<p>Üldhooldusteenust peab rahastama kohalik omavalitsus</p> <p>Riigikohtu üldkogu selgitas, et sotsiaalhoolekande, sh üldhooldusteenuse, korraldamine on kohaliku omavalitsuse ülesanne, kuna ta on oma abivajavatele elanikele kõige lähemal. Kuna üldhooldusteenuse korraldamine ei ole riiklik kohustus, ei pidanud riik katma sellega seotud kulusid riigieelarvest. Neid kulusid rahastab omavalitsusüksus oma eelarvest.</p>

		<p>Riigikohtu üldkogu rõhutas, et omavalitsusüksustel on siiski võimalus halduskohtule esitatud kaebuses nõuda riigilt omavalitsuslike ülesannete täitmiseks lisaraha, kui kehtiv omavalitsusüksuste rahastamise korraldus ei ole piisav. Neil on võimalik ära näidata, kui palju olemasolevad kulud uue kohustusega suurenesid ning kui palju suurendas riik rahastust või vähendas teisi ülesandeid ja kohustusi. Kui selgub, et eraldatud rahast ei piisa lisandunud kulude katmiseks, võib kohaliku omavalitsuse üksusel olla õigus nõuda rahastuse suurendamist.</p> <p>Lisaks selgitas Riigikohus, et hoolimata sellest, et sotsiaalhoolekande korraldamine on kohalik ülesanne, peab omavalitsuste rahastamissüsteem olema stabiilne. Praegusel juhul võttis Riigikogu seaduse muudatuse vastu 2022. a detsembris ehk vahetult enne uue eelarveaasta algust. Kohtusse pöördunutel võis seega puududa mõistlik võimalus valmistuda täitma kohustust, mille riik neile peale pani. Kui omavalitsusüksuste 2023. a eelarve väljaminekud suurenesid muudatuse tõttu ja neil ei olnud võimalik mõistlikul viisil eelarvet muuta, on neil õigus esitada halduskohtule kaebus oma õiguste maksma panemiseks.</p> <p>Kaheksa riigikohtunikku jäid selles asjas eriarvamusele. Nad leidsid, et tegemist ei ole mitte kohaliku, vaid riikliku ülesandega, mille täitmist peab riik rahastama riigieelarvest.</p> <p>Eriarvamused on kättesaadavad siit ja siit.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
09.09.2024	3-24-2147/7	<p>Kohtuniku distsiplinaarmenetluse ajaks ametist kõrvaldamine on kohane meede, kui kohtunikule heidetakse ette menetlusega venitamist</p> <p>Riigikohtu üldkogu lahendas määruses nr 3-24-2147/7 kaebust Riigikohtu juures asuva distsiplinaarkollegiumi määruse peale, millega kohtunik kõrvaldati distsiplinaarmenetluse ajaks ametist ja vähendati tema ametipalka. Kaebaja leidis, et olukorras, kus talle pannakse süüks menetlustega venitamist, ei ole tema distsiplinaarmenetluse ajaks ametist kõrvaldamine seaduse eesmärgiga kooskõlas ning samuti on tema kõrvaldamisel lubamatult arvestatud kaebaja varasema kustunud karistusega. Üldkogu leidis, et kuivõrd ametist kõrvaldamise tagajärjel tuleb kohtuniku menetluses olevad asjad ümber jagada ning talle enam uusi asju ei jagata, siis aitab see täita ajutise ametist kõrvaldamise eesmärki, milleks on vältida uute distsiplinaarsüütegude toimepanemist. Samuti on võimalik tugineda varasemale distsiplinaarkaristusele kui kohtunikku iseloomustavale teabele, et hinnata mis võiks olla edasise käitumisel tõhus mõjutusvahend.</p> <p>Määrusele kirjutati ka eriarvamus, mis on leitav siit.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
23.09.2024	5-24-7/13	<p>Riigihalduse ministri 26. veebruari 2020. a määrusele nr 7 „Kohaliku omavalitsuse hoonete energiatõhusaks muutmiseks antava toetuse kasutamise tingimused ja kord“ tõlgendamine</p> <p>Tallinna Halduskohus tunnistas põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata määruse nr 7 § 19 lg 2, mis sätestab järgmist: „Kui toetuse saaja on rikkunud seoses hangete läbiviimisega talle käesolevas määruses kehtestatud kohustusi, nõutakse sõltuvalt rikkumise raskusest tagasi 10, 25, 50 või 100 protsenti hankelepingule eraldatud toetusest.“</p> <p>Kollegium ei jaganud halduskohtu seisukohta määruse nr 7 § 19 lg 2 tõlgendamisel. Asjaolust, et määruse nr 7 § 17 esimese lause kohaselt on toetuse saaja kohustatud projekti ellu viima vastavalt õigusaktidele, ei järeldu, et rakendusüksusel on õigus määruse nr 7 § 19 lg 2 alusel nõuda toetus tagasi ka siis, kui toetuse saaja rikkus riigihangete seadusest tulenevaid selliseid kohustusi, mida määruse nr 7 § 17 ei sisalda. Kui määruse andja tahteks oleks olnud, et toetuse saaja järgiks kõiki riigihangete seaduses sätestatud kohustusi, siis poleks ta määruse nr 7 §-s 17 eespool nimetatud hangete korraldamise kohustusi eraldi sõnaselgelt sätestanud ega viidanud ka määruse nr 7 § 19 lg 2 tagasinõudmise aluses just „käesolevas määruses kehtestatud“ kohustustele.</p>

	<p>See, et toetuse saaja peab järgima lisaks määruse nr 7 §-le 17 teistest õigusaktidest tulenevaid kohustusi, ei tähenda, et kõik need kohustused on ühtviisi olulised toetuse eesmärkide saavutamiseks. Määruse nr 7 sõnastus ei kinnita määrusandja tahet kõiki võimalikke kohustusi ühtviisi sanktsioneerida just toetuse tagasinõudmisega. Toetuste rakendusüksustel ei pruugi olla sisulist pädevust kontrollida igakülgset seda, kas riigihangete seaduse kõiki norme on järgitud. Määruse andja saab rakendusüksuse tegevust lihtsustada seeläbi, kui sätestab olulisemad riigihankealased kohustused määruses endas.</p> <p>Kollegium leidis, et määruse nr 7 § 19 lg 2 kitsa tõlgendamise kasuks räägib ka argument, et toetuse tagasinõudmine on olemuselt sanktsioon. Selliseid norme ei tohi PS § 23 lg 1 kohaselt tõlgendada laiendavalt. Seetõttu tuleb vaieldava tõlgenduse korral eelistada õigusi vähem piiravat, s.o kitsamat tõlgendust avarama tõlgenduse asemel.</p> <p>Halduskohus tuvastas, et kohustus, mille rikkumist kaebajale ette heidetakse, on sätestatud riigihangete seaduses. Seetõttu pole määruse nr 7 § 19 lg 2 vaidluse lahendamisel asjassepuutuv ning halduskohtu taotlus algatada põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus tuleb jätta läbi vaatamata.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
--	--